

UČNI NAČRT

Tematski sklop	Generacije in kulture – medsebojno razumevanje
Tema / vsebina	Generacije in kulture 6

UČNI NAČRT

Cilji	Spoznajo pomen kulture in medkulturnega dialoga
Pojmi	Univerzalna kultura, kulturni pluralizem, nacionalna kultura, prevladovanje kulture prvega sveta nad kulturami drugega in tretjega sveta, medkulturni dialog.
Možne medpredmetne povezave	Filozofija za otroke, geografija, biologija
Dodatne informacije za učitelje	<p>- Učitelj se pri tej uri spušča tudi na področje biologije, primatologije. Zato mu priporočamo, da se poveže z učitelji biologije in da se o temi različnih kultur izobrazi s pomočjo interneta. Nekaj povezav je dodanih.</p> <p>- Toda spoznavanje kulturnih razlik med šimpanzi ni samo sebi namen, bistvo tega pristopa je v tem, ker omogoča zanimiv in enostaven razmislek o pojmu kulture kot takem. Pri tem se strinjamo z ugovorom, da je v osnovni šoli dobro ostati na konkretni ravni razmisleka (navajanju posameznih konkretnih značilnosti kulture v njihovem okolju), vendar dodajamo, da se vendarle moramo usmeriti tudi k abstraktni, pojmovni ravni družbenih pojavov. Glede na pojmovno zahtevnost matematike v tem obdobju, se naša priprava ne zdi pretirana, a naj vsak učitelj sam presodi, kakšen nivo dela je primeren za učence, ki jih uči.</p> <p>- Še glede uvajanja razprave oziroma pravil zanjo. Kar mora učitelj doseči pri učencih (že na začetku šolskega leta), je medsebojno upoštevanje. Le to se najprej kaže skozi poslušanje sošolcev, kar lahko učitelj od časa do časa preveri z vprašanji: Kakšno se ti zdi to stališče sošolca? Ali ga je podal razumljivo? Ali bi ga ti oblikoval drugače? Kaj misliš o tem mnenju? Itd.</p> <p>Ko je ta pogoj izpolnjen sledi ocena prispevkov sošolcev. Tudi tukaj si lahko učitelj pomaga z značilnimi vprašanji: Ali ti je bilo to mnenje všeč? Je v njem kakšna pomanjkljivost? Kako ocenjuješ to stališče? Bi mogoče kaj dodal? Če ga primerjaš s svojim stališčem, katero se ti zdi boljše in zakaj?</p> <p>Učenec, čigar stališče, je bilo podvrženo takšnemu ocenjevanju, nato seveda komentira to oceno in izpelje, ali naj stališče ohrani, dopolni ali spremeni. Skratka, za uvajanje razprave v razred je ključno, da se približuje razpravi, ki jo vodijo razumni razlogi, da učenci te razloge navajajo, jih vrednotijo, se na njihovi podlagi odločajo, spreminjajo stališča itd.</p> <p>Vse to (razvijanje te drže) je nato tudi sestavni del ocene.</p>
Dodatne informacije za učence	<p>- Pri definiranju je pomembno samostojno razmišljanje in poslušanje ter ocena definicij sošolcev. To pomeni, da je potrebno sošolce najprej poslušati in – ko gre za lastna stališča – pokazati pripravljenost, da ta stališča branimo (z razumnimi razlogi) ali spremenimo (če so razlogi sošolcev boljši).</p> <p>- Povezava razgovora v šoli z vsakdanjimi izkušnjami.</p>

DIDAKTIČNI MODELI

Ime	Opredelevanje pojma kulture
Neposredni cilji	S pomočjo razmisleka o kulturah šimpanzov (didaktičnega ovinka) učenci samostojno razmislijo o pojmu kulture pri ljudeh. Opredelevanje pojma kultura. Ideja razprave o kulturah šimpanzov ni toliko v tem, da bi se učenci pri predmetu <i>Državljska vzgoja in etika</i> učili še o šimpanzih, koliko v tem, da logično vodi neposredno k pojmu kultura. Če so namreč kulture značilne tako za ljudi kot za šimpanze, primerjalna obravnava izpostavi nekatere značilnosti kulture kot take in ne zgolj človeške kulture. Vse to je seveda napotek za učitelja, kajti učencev ni

<p>Didaktična naloga</p>	<p>potrebno obremenjevati s tem logičnim vidikom didaktičnega modela.</p> <p>Učitelj poskuša na nevsiljiv način doseči, da učenci na podlagi analogije med kulturami šimpanzov in kulturami ljudi sami definirajo pojem kulture. To doseže s predstavitvijo kulturnih razlik med posameznimi skupinami šimpanzov in primerjavo teh razlik z razlikami med človeškimi kulturami. Hkrati z učenci poišče splošne lastnosti vsake kulture, se pravi tiste lastnosti, ki predstavljajo definicijo kulture. To doseže z razpravo z učenci, s čimer razvija samostojno in kritično mišljenje otrok.</p>
<p>Metodika-variante</p> <p>A. Kulture šimpanzov</p> <p><u>Načrt razprave z učenci:</u></p> <p>1. Ali ste vedeli, da šimpanzi izdelujejo orodje? (Po nekaj odgovorih učitelj razloži: Nedavne raziskave so pokazale, da izdelujejo celo primitivna kopja, s katerimi napadajo manjše, vevericam podobne sesalce itd. Toda vse skupine šimpanzov ne izdelujejo istih vrst orodij. Nekatere uporabljajo kladivo in nakovalo za trenje orehov, druge sulice za lov na majhne sesalce, spet druge s slamicami lovijo termite. Spodaj je karta razširjenosti vrste navadni šimpanz.</p> <p>Film o tem je na spletni strani: http://ngm.nationalgeographic.com/video/player?titleID=1420186582</p> <p>Film o tem, kako s slamico lovijo termite je na isti strani: http://ngm.nationalgeographic.com/video/player?titleID=1420186582</p> <p>Primerjaj tudi stran: http://ngm.nationalgeographic.com/2008/04/chimps-with-spears/frans-lanting-photography</p> <p>Učitelj lahko s pomočjo internetnih strani (glej zgoraj) in izobraževalnih filmov na teh straneh, ter članka <i>Skoraj kot ljudje</i>, ki je izšel v <i>National Geographic – Slovenija</i> (april 2008, str. 129-149), učencem predstavi kulturne razlike med posameznimi skupinami šimpanzov.</p> <p>2. Kaj mislite, zakaj prihaja do teh razlik med posameznimi skupinami šimpanzov? (Učitelj na tej točki usmerja razpravo k vprašanju, kaj bolj vpliva na razlike – naravne (genske danosti) ali kulturne značilnosti (učenje, prenašanje z učenjem med generacijami itd.)</p> <p>3. Kako bi ugotovili, kateri vpliv je pomembnejši? (Po poskusih odgovorov, učitelj s pomočjo spodnje karte in članka <i>Skoraj kot ljudje</i> pokaže, da kulturne značilnosti – uporaba posameznih orodij in drugih praks – niso odvisne od pripadnosti skupine posamezni podvrsti šimpanzov.)</p> <p>4. Kaj to pomeni? Ali lahko potemtakem razlike v kulturah šimpanzov pojasnimo z genetiko (dednostjo)?</p> <p>5. Če preizkusi s šimpanzi pokažejo, da so se mladiči sposobni učiti od odraslih, kaj to pomeni za posamezne kulture: so priučene ali dedne?</p> <p>6. Ali nam to že omogoča opredelitev kulture? (Na tej točki poskušajo učenci definirati pojem kulture, kakršna nastopa pri šimpanzih. Kako poteka definiranje oziroma na kaj naj bo učitelj pozoren pri tej aktivnosti, glej Didaktični model <i>Generacije in kulture 1.</i>)</p> <p>7. Ali je med kulturami ljudi in kulturami šimpanzov kakšna podobnost?</p> <p>8. Kaj mislite, pri kateri biološki vrsti so razlike med kulturami večje: pri ljudeh ali pri šimpanzih? Čemu to pripisujete?</p> <p>9. Naštejte nekaj kulturnih razlik med ljudmi?</p> <p>10. Kaj danes mislimo z izrazom kultura? (Na tej točki učenci poskušajo definirati še kulturo pri ljudeh. Učitelj se lahko pri tem ravna po kakšni izmed mnogih definicij. Ena, na primer, se nahaja v učbeniku <i>Državljska vzgoja in etika</i> Milharčič-Hladnikove: »Danes z izrazom kultura mislimo na védenje, prepričanje, vrednotenje, ustvarjalnosti, življenjski stil, ki ga človek sprejme z življenjem v družbi in ki se prenašajo iz ene generacije.</p> <p>11. Kje se kultura kaže?</p> <p>12. Ali je sama kultura v resnici nekaj vidnega? Se je lahko dotaknemo?</p> <p>Itđ., ipd.</p> <p>B. Masaji – bojevniki dežja</p>	

Alternativnih možnosti obravnavanja kulture je seveda ogromno. Če medpredmetne povezave na šoli omogočajo skupinsko ogledovanje filmov, predlagamo ogled filma *Masaji – bojevniki dežja*. Morda lahko učitelj ogled tega filma zastavi tudi za domačo nalogo.

Zgodba:

»Neizmerna suša ogroža življenje živine in ljudi, zato se starešine odločijo poslati skupino mladih, neizkušenih bojevnikov poiskati in ubiti divjega mitičnega leva Vitchua, ki naj bi bil reinkarnacija rdečega boga, boga maščevanja. S tem bi pregnali prekletstvo, ki se je zgrnilo nad njihovo skupnost, ter spet priklicali dež. Med iskanjem leva po kenijskih planjavah bojevniki odkrijejo pomen prijateljstva in poguma. Vseskozi se soočajo z nevarnostjo divjine, izdajstvom, strahom, rivalstvom. Če uspejo, bodo postali moški. Film temelji na mitologiji Masajev in je resnična slika življenja Masajev in njihovih bojevnikov. Popeljal nas bo na popotovanje v osrčje kulture, odmaknjene od ostalega sveta. Po zaslugi desetih junakov, ki jih predstavljajo resnični pripadniki plemena Masaji Mara (južna Kenija), nekaj na videz močno oddaljenega, nenadoma postane veliko bližje (vir: <http://www.kolosej.si/filmi/film/masaji/>)«.

Učitelj nato na osnovi elementov filma pripravi *načrt razprave z učenci*, ki vodi do razlik med kulturami, v čem se te razlike kažejo, do spoštovanja teh razlik, premisleka – kakšni bi bili, če bi se rodili v kateri izmed teh kultur itd.

C. Poznavanje lastne kulture

Darjan Geohelli, denimo, predlaga vprašanja, ki najprej ugotavljajo vzroke za razlike med kulturami: to je vprašanja, ki poizvedujejo, kaj vse vpliva na naše vedenje (zgledi, posnemanje vzorcev odraslih, okolje, podnebje, življenjski prostor) in vprašanja, ki ugotavljajo poznavanje lastne kulture v kraju, regiji, državi (narodne noše, gradnja hiš, gospodarskih poslopij, kozolcev, tipov naselij, prehranjevalnih navad, domača obrt). Nato predlaga vprašanja, ki vodijo k negovanju medkulturnega dialoga (razlike v verah, vprašanja sožitja itd.).

D. Medkulturna primerjava posameznih življenjskih obdobij

Karmen Pavlič predlaga delo z referati, pri čemer si učenci izberejo posamezno obdobje v življenju človeka (rojstvo, odraščanje, starost...), nato s pomočjo literature in elektronskih virov oblikujejo referat o običajih in navadah značilnih za to življenjsko obdobje v različnih kulturah. Učenci referat predstavijo pred razredom.

Ideja se nam zdi odlična – še zlasti, če traja referat kakšnih 15 do 20 minut in nato omogoča izpeljavo razprave z učenci po zgornjem zgledu.

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none"> - Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Generacije in kulture</i>. - Milharčič-Hladnik, Mirjam: Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred devetletne osn. šole; pogl. <i>Generacije in kulture</i>. - Državljska vzgoja in etika; delovni zvezek za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Generacije in kulture</i>. - http://www.nationalgeographic.si/index.php?i=106 (na tej spletni strani bo učitelj našel že nekaj pripravljenih delovnih listov – v rubriki: priloga za učitelje (glej zlasti april – OŠ). - film: <i>Masaji – Les guerriers de la pluie</i> – dokumentarna pustolovska drama.
Internetni / knjižni kotichek za učence	<ul style="list-style-type: none"> - Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnih za mlade</i>. Šentilj: Aristej. - http://sl.wikipedia.org/wiki/Kulture - http://www.kolosej.si/filmi/film/masaji/ - Odile Gandon (2008); <i>Razumeti svet – izzivi jutrišnjega dne</i>. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
Internetni / knjižni kotichek za učitelje	<ul style="list-style-type: none"> - http://ngm.nationalgeographic.com/video/player?titleID=1420186582 (20. 08. 2008). - http://ngm.nationalgeographic.com/2008/04/chimps-with-spears/frans-lanting-photography (20. 08. 2008). - http://www.nationalgeographic.si/index.php?i=106 (20. 08. 2008). - http://en.wikipedia.org/wiki/Common_Chimpanzee (20. 08. 2008). - http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Pan_spp_range_map.png (20. 08. 2008). - Mary Roach (2008). <i>Skoraj kot ljudje</i>. National Geographic – Slovenija (april

	2008, str. 129-149). - Revije National Geographic.
--	---

Ločimo več podvrst navadnega šimpanza:

Osrednjeafriški šimpanz, *Pan troglodytes troglodytes*, ki živi v Kamerunu, Centralnoafriški republiki, Ekvatorialni Gvineji, Gabonu, Republiki Kongo in Demokratični republiki Kongo.

Zahodni šimpanz, *Pan troglodytes verus*, ki živi v Gvineji, Maliju, Sierra Leoneju, Liberiji, Slonokoščeni obali, Gani in Nigeriji.

Nigerijsko Kamerunski Šimpanz, *Pan troglodytes vellerosus*, ki živi v Nigeriji in Kamerunu.

Vzhodni šimpanz, *Pan troglodytes schweinfurthii*, ki živi v Centralnoafriški republiki, Sudanu, Demokratični republiki Kongo, Ugandi, Ruandi, Burundiju, Tanzaniji in Zambiji.

(Vir: http://en.wikipedia.org/wiki/Common_Chimpanzee; http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Pan_spp_range_map.png)

